

Повість минулих літ (СКОРОЧЕНО)

Оповідь про заснування Києва

Поляни жили окремо і володіли своїми родами. І до того вони жили родами, кожен на своїх землях. І були три брати: одному ім'я Кий, другому — Щек, а третьому Хорив, а сестра в них була Либідь. Сидів Кий на горі, де тепер узвіз Боричів. А Щек сидів на горі, яка зветься нині Щекавицею. А Хорив на третій горі, від нього вона прозвалася Хоревницею. І збудували вони місто в ім'я старшого брата і наркли його Київ. Був круг міста ліс та бір великий, і ловився там всякий звір, і були мужі мудрі й тямущі, а називалися вони полянами, від них поляни і донині в Києві. Дехто, не знаючи, каже, що Кий був перевізником коло Києва, мовляв, був перевіз з того боку Дніпра; тим-то й говорили: «На перевіз на Київ». Але якби Кий був перевізником, то не ходив би він до Царгорода. А Кий князував у своєму роду і ходив до царя грецького, і той цар, переказують, зустрічав його з великою шанобою та почестями. Коли ж він повертався, Кий, то прийшов на Дунай, возлюбив одне місце, і поставив там невеликий городок, і хотів було сісти в ньому своїм родом, та не дали йому навколишні племена; так і донині називають придунайці те городище — Києвець. Кий же, повернувшись у своє місто Київ, тут і помер. І брати його, і сестра Либідь тут же померли. Після смерті братів рід їхній став князувати у полян, а в древлян було своє княжіння, а в дреговичів своє.

Оповідь про напад хозарів

Після смерті братів Кия, Щека і Хорива притискували полян древляни та інші околиці люди. І набрали на полян хозари на горах цих і лісах і сказали: — Платіть нам данину. Поляни подумали і дали від кожного дому — меч. І віднесли хозари мечі до свого князя і до старійшин своїх і промовили їм: — От маємо собі нову данину. Ті ж запитали: — Звідки? Вони ж відповіли: — У лісі, на горах, над рікою Дніпром. Знов спитали ті: — А що дали? Вони показали мечі. І сказали старійшини хозарські: — Недобра дань, княже! Ми її дошукались своєю зброєю, яка гостра з одного боку, — шаблями, а в них зброя гостра з двох боків — мечі. Будуть вони збирати данину і з нас, і з інших земель. І збулось усе: володіють руські князі хозарами і по нинішній день. Так воно здавна ведеться: володіючи, сам стає потім заволоданий.

Оповідь про помсту княгині Ольги древлянам

Ольга ж була в Києві з сином своїм, дитям Святославом, а воєводою був Свенельд. Сказали ж древляни: «Ось убили ми князя руського. Візьмемо жінку його Ольгу й віддамо за князя нашого Мала. І Святослава візьмемо і зробимо йому, що хочемо». І послали древляни кращих мужів своїх, числом двадцять, у човнах до Ольги, і пристали вони до берега під Боричевим узвозом, бо тоді вода текла біля Київської гори, і люди сиділи не в пониззі, а на горі, над горою ж стояв кам'яний терем. А княжий двір стояв там, де зараз двір Воротислава і Чудина, а перевісище — сітки для птахів — були аж за містом. І повідомили Ольгу, що прийшли древляни, і покликала їх Ольга до себе і сказала їм: «Добрі гості прийшли». І відповіли древляни: «Прийшли, княгине». І спитала їх Ольга: «Кажіть, чого прийшли сюди?» Відповіли ж древляни: «Послала нас древлянська земля з такими словами: «Мужа твого ми убили, бо був твій муж, як вовк, розкрадав і грабував, а наші князі добрі, бо вони лад навели на древлянській землі, — вийди заміж за нашого князя Мала». Було ж бо ім'я йому, древлянському князю, Мал, себто Малий. Сказала їм Ольга: «Люба мені річ ваша. Уже не воскресити мені мужа свого, і хочу пошанувати вас завтра перед людьми своїми. А нині йдіть до свого човна і лягайте в нього з гордим духом. А вранці я пошлю по вас, а ви кажіть: «Не поїдемо на конях і пішки не підемо, а тільки несіть нас у човні». І вознесуть вас у човні на гору. Сказала так Ольга і відпустила древлян. Сама ж звеліла викопати велику й глибоку яму на теремному дворі. На ранок, сидючи в теремі, послала Ольга по гостей. І прийшли кияни до них, і сказали: «Кличе вас Ольга для шани великої». Вони ж відповіли: «Не поїдемо ні на конях, ні на возах і пішки не підемо, а тільки понесіть нас у човні». Сказали кияни: «Ми приневолені, князь наш убитий, а княгиня наша хоче за вашого

князя». І понесли їх у човні. Вони ж сиділи, пишаючись, узявшись руками в боки, і з великими бляхами на грудях. Принесли їх у двір до Ольги, і, як несли, так і кинули їх в яму разом із човном. І, схилившись над ямою, спитала їх Ольга: «Чи добра вам честь?» Вони ж відповіли: «Гірше Ігоревої смерті». І звеліла Ольга засипати їх живими. І засипали їх. І послала Ольга до древлян, і сказала їм: «Якщо справді мене просите, то пришліть кращих мужів, щоб з великою честю піти за вашого князя, бо інакше не пустять мене київські люди». Почувши про це, древляни вибрали кращих мужів, які правили на древлянській землі. І прислали до неї. Коли ж древляни прийшли, Ольга звеліла приготувати їм омовіння, кажучи так: «Помившись, прийдіть до мене». І розтопили піч, і влізли древляни, і почали митися. Тоді зачинили за ними піч. Ольга звеліла зачинити мивницю від дверей. І в тому вогні згоріли всі. І послала Ольга до древлян із словами: «Ось іду вже до вас. То наготуйте меду багато біля того місця, де вбили мужа. Хай поплачу на могилі його і влаштую поминки — тризну мужу своєму». Вони ж, почувши те, навезли медів багато і заварили їх. Ольга ж, узявши з собою малу дружину, пішла на могилу і плакала там за мужем своїм. Потім звеліла своїм людям насипати високу могилу, а коли насипали, сотворити поминки, і от сіли древляни пити і наказала Ольга своїм отрокам прислужувати їм. І спитали древляни Ольгу: «А де наша дружина, яку ми послали до тебе?» Ольга ж відповіла: «Іде вона за мною з дружиною мужа мого». І коли упилися древляни, звеліла отрокам своїм пити за них, а сама відійшла вбік і звеліла дружині сікти древлян. І посікли їх п'ять тисяч. А Ольга повернулася у Київ і збрала військо. В літо 946. Ольга із сином своїм Святославом збрала багато хоробрих воїнів і пішла на древлянську землю. І вийшли древляни супроти неї. І коли зійшлись обидва війська, кинув списа Святослав на древлян. Спис пролетів між вухами коня і впав коневі у ноги, бо Святослав був ще дитиною. І сказав Свенельд, воєвода батька його: «Князь уже почав. Ударимо ж, дружино, за князем!» І перемогли древлян. Древляни ж побігли і зачинилися у своїх містах. Ольга ж ринулася із сином до міста Іскоростеня, бо жителі його убили її мужа, і стала із сином своїм коло міста, а древляни замкнулися в стінах і хоробро билися із міста, бо вони знали, що самі убили князя і на що себе прирекли. І стояла Ольга все літо і не могла взяти місто. І замислили так: послала у місто із словами: «До чого хочете досидітися? Всі міста ваші здалися мені і присяглися платити данину. І вже засівають свої ниви і землі. А ви хочете вмерти з голоду, відмовляючись платити данину?» Древляни ж відповіли: «Ми б раді платити данину, але ж ти хочеш мстити за мужа свого». Сказала їм Ольга: «Я мстила вже за образу мужа свого, коли ви приходили до Києва, вперше і вдруге, а в третій раз, коли справляла поминки. Більше не хочу мстити. Хочу тільки взяти з вас невелику данину і, помирившись з вами, піти геть». Древляни ж спитали: «Що ти хочеш від нас? Ми б раді тобі дати меду і дорогих шкур». Вона ж промовила: «Нема тепер у вас ні меду, ні шкур дорогих, а тому прошу у вас небагато: дайте мені від двору по три голуби і по три горобці. Ви ж бо стомилися в облозі, і я не хочу накладати на вас тяжкі данини, як мій чоловік, а тому-то й прошу у вас мало». Древляни, зрадівши, збрали з кожного двору по три голуби і по три горобці і послали до Ольги з поклоном. Ольга ж сказала їм: «От ви вже й покорилися мені і моєму дитяті. Ідіть у місто, а я завтра відступлю від нього і піду собі геть». Древляни з радістю вступили і своє місто і звістили всім людям, і дуже зраділи люди у місті. Ольга ж роздала воїнам — кому голуба, кому горобців — і звеліла до кожного голуба і горобця прив'язати сухий трут, і загорнути його в маленькі хусточки, і ниткою приторочити до кожної птиці. І, коли стало смеркатися, наказала Ольга своїм воїнам випустити голубів і горобців. Голуби ж і горобці полетіли у свої гнізда: голуби у голуб'ятники, а горобці — під стріхи. І тоді спалахнуло все — де були голуб'ятники, де кліті, де вежі, і не було двору, де б не горіло, і не можна було гасити, бо все одразу зайнялося вогнем. І побігли люди з міста, і звеліла Ольга своїм воїнам хапати їх. Так вона взяла місто і спалила його, а старійшин іскоростенських забрала в полон, а інших людей убила, а третіх віддала в рабство, а решту залишила, щоб платили данину. І наклала на них данину тяжку: платити для Києва і для Вишгорода, бо Вишгород був Ольжине місто.